

Moravánszky, Ákos — Kegler, Karl R. (szerk.)

East West Central. Re-building Europe, 1950-1990.

Vol 1. Re-Humanizing Architecture. New Forms of Community 1950-1970

Birkhauser, 2016

p 255-282

Moos, Stanislaus von : *The Monumentality of the Matchbox: On "Slabs" and Politics in the Cold War*

címszavak:

principles and aesthetics of the modern architecture; postwar international style; consumer society; capitalism; economy as dichotomy; exclamation point

- a kibontakozó hidegháború, a Nyugat - Kommunizmus ellentét néhány szimbolikus épületén és azokhoz kapcsolódó vitáján keresztül tárgyalja a magasházak recepcióját

- sorra veszi az amerikai és európai példákat (ENSZ HQ, Lever House, Seagram Building, berlini Gedachtnich's kirche és Europa Center, Rockefeller Center, Brazíliaváros kormányzati együttese, berlini Axel Springer irodaház, berlini Haus des Lehrers), a kurrens véleményformálók (Norman Mailer, Vincent Scully, Robert Venturi, Manfredo Tafuri, Siegfried Giedion) gondolatait

- kezdetben gúnyneveket aggatnak, negatív analógiákkal társítják a jelentős magasházakat: *gyufásdoboz, tv-képernyő, "slab block", "box of cleaning tissue"*

- A modern társadalom által életre hívott modern építészet elvei a kapitalizmus költséghatékonysági szempontjaiban feloldódnak. A modernizmus lepaktált az üzlettel. Ez társadalomkritika.

- a modern eszköztára olyan fogalmakkal bővül, mint: *formal blandness* (szelíd forma), *semantic silence* (jelentésbeli némaság), *expressive nullity* (kifejező semmiség), *boredom* (unalom), erő

- Az esztétika után előkerül az urbanisztikai lépték. A *plaza*, az épület tömegének ellenpontját képző üres tér jelképezi a jelentésbeli hiányt, a néma semmitmondást. Ugyanakkor kísérlet az épületek humanizálására és a városképben betöltött szerep 'finomhangolására'. Az irodatoronynak szüksége van a *plazara*.

- A *plaza* alkalmas eszköznek látszott a szlömösödő belváros (USA) köztereit helyreállítani. Minden ezirányú törekvés közös amerikai őse az antik és reneszánsz példák sorát követő Rockefeller Center.

- A végtelenül absztrakt formálású ellentétpár (*Slab and Plane*, lemez és sík) korának jellegzetes kifejezője, az antik egyiptomi obeliszekhez és a gótikus katedrálisok tornyaihoz hasonlatos. Ereje a végtelen méretű, finoman 'barázdált' függönyfal szöveti textúrájából ered. A formát csak séta során lehetséges felfogni, városi szervező erejét a madártávlat mutatja meg, ahol már az absztrakt művészet kompozíciós elveit ismerhetjük fel, teljesen elveszve a léptékben.

- A városképi szerep városszerkezeti is. Minden *slab* a központ akar lenni. Lásd Berlin. Mert ez már hatalmi kérdés.
- A gyufásdobozok füstjeleket küldözgetnek, csak nehogy tűz legyen belőle: a *slab*, mint politikai eszköz. Berlinben felbukkan Rem Koolhaas. Nyugat és Kelet egymásnak feszül a fal két oldalán. Egyik sarokban a nyugati Axel Springer, a másik sarokban a keleti szocialista városfejlesztés.
- Kelet-Berlin (és a *slab*) kifárad: jobban, gyorsabban, olcsóbban kell építeni > norma és tipizálás
- a függőleges téglatest, mint forma: személyes, egyéni, maga az egyén

A tanulmány megerősít eddig felismeréseimben, gazdagítja a referelható gondolatok s esetek sorát, de egyben elbizonytalanít: mi újat lehet még mondani?